

θυπασιότης ἀπὸ εἰκοσι χρόνια καὶ δὴ καὶ βρῖσκει πολὺ φυσικὸν ὅταν τύχει, νᾶναι ὁ λοχαγὸς ἀδικὸς πρὸς αὐτόν. Συνήθισε νὰ σωμαίνει μπρὸς σὲ ὅτι ἐρχεται ἀπὸ ψηλὰ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ φανταστῇ πὼς τὸ αἶσθημα τῆς φιλοτιμίας μπορεῖ ποτὲ νὰ μπεῖ ἀνάμεσα σαυτὸν καὶ στοὺς κατώτερούς του. Ἄν ἓνας ἀνώτερος τεύλεγε «Δὲν περπατᾶτε καλὰ, ἀντὶ νὰ περπατᾶτε φέρνοντας τόνα πόδι μπρὸς ἀπ' τᾷλλο, πρέπει νὰ βρεῖτε ἄλλου εἶδους περπάτημα» θάπορουσε πῶς λίγος παρὰ ἂν τοῦ λέγανε πὼς πρέπει νὰ μεταχειρίζεται ἀλλιῶτικα ἓνα μορφωμένο στρατιώτη τριάντα χρόνων ἀπὸ ἓνα χοντρὸ χωριάτη εἰκοσι χρόνων ποὺ μόλις ξαίρει νὰ γράφει καὶ νὰ διαβάξει. Σκύβει ὅμως μπρὸς στὸν ἀνώτερό του καὶ ὅταν αὐτὸς ἀκόμα εἶναι ἀνθυπολοχαγὸς δεκαεννιά χρόνων. Ὁ ἀνώτερος εἶναι πῶς πολλὸ, ξαίρει πῶς πολλὰ, ἔχει πῶς πολλὰ δικαιώματα παρὰ ὁ κατώτερος. Νά, τί φαίνεται στὸν ἀνθυπασιότη Στόφ τόσο φυσικὸ, ὅσο καὶ τὸ νᾶνασάιναι.

(Στᾷλλο φύλλο τελιώνει)

ΗΛ. ΗΛΙΟΥ

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟΥ Κ. ΧΑΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

32

Μόναχο 21. 2. 10

Ἀγαπητὲ Κάρλε,

Σ' εὐχαριστῶ γιὰ τὴν πολὺτιμη ἐξήγησή σου. Σὲ τέτοιᾳ περίστασι ἵσχυον τὸ βρίσκεις σωστὸ ἂν πῶ ἔτσι ;

Ποὺ τῶν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον πολεμώντας
τὸ γόνο τους, χαλιέται μόνο τᾷγριο
γένος ;

Ἄν τὸ βρίσκεις σωστὸ, μὴν κάμεις τὸν κόπο νὰ μοῦ ἀπαντήσεις· ἂν ὅμως ὄχι, θὰ μὲ ὑποχρέωνες νὰ μοῦ δώσεις τὴν ἐξήγησή σου γιὰτὶ αὐτὴ τὴ βδομάδα θὰ τυπωθεῖ τὸ μέρος αὐτό.

Γιὰ τίς πληροφορίες ποὺ γυρέβεις, τὸ μόνο ποὺ μπορῶ νὰ σὲ βοηθήσω εἶναι λέγοντάς σου τὴν ἀτομική μου ἀντίληψη, ποὺ μόρφωσα γιὰ τὴν κατάστασι κάτω ἀπὸ τίς ἐφημερίδες καὶ ἀπὸ τὴν ψυχολογία κάπιων ὁμιλιῶν ποὺ ἔκαμα ἐδῶ μ' ἓναν ἀπὸ τοὺς ὑπουργοὺς τῆς κυβερνήσεως Μαυρομιχάλη ποὺ βρίσκεται στὸ Μόναχο. Κατὰ πόσο εἶναι σωστὴ ἡ κρίσι μου, δὲ μπορῶ νὰ σοῦ τὸ ἐγγυηθῶ ὅμως.

Τὸ κίνημα εἶταν στὴν ἀρχὴ καθαρὰ στρατιωτικόν. Ὅχι δὴτὼς κάπια μίμησι τοῦ νεοτουρκικοῦ. Τὸ σύνταγμα τῆς τουρκίας στὸ βάθος δὲν εὐχαρίστησε τοὺς ρωμοὺς, γιὰτὶ ἔτσι τοὺς κατὰστρεψε τὰ ἰδανικά τους καὶ κληρονομήσουν τὴν Τουρκία. Μὰ τὸ δέχτηκαν ἀπὸ ἀνάγκη μὲ φαινομενικὴ εὐχαρίστησι. Νομίζοντας πὼς μπορεῖ νὰ ὑποσκελίσουν τοὺς Βουλγάρους, ἐν-

θυπασιότηκαν γιὰ νὰ κολακέψουν τοὺς τούρκους. Ἀπὸ κακὴ ἐχτίμησι τῶν περιστάσεων καὶ ἀπὸ τὴ συνηθισμένη ἀνεγνισιὰ τῆς ἑλλ. κυβερνήσεως δὲ δέχτηκαν τὴν ἐνωσι τῆς Κρήτης, νομίζοντας πὼς ἔτσι ξεγελοῦν τὴν Τουρκία κάνοντάς της τὸ φίλο καὶ ὑποσκελίζοντας πᾶσι τοὺς Βουλγάρους. Μὰ ἀφοῦ ἀναγνωρίστηκε ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Βουλγαρίας κλπ., τότε κατὰλοβαν οἱ ρωμοὶ τὸ σφάλμα τους νὰ μὴν καταλάβουν τὴν Κρήτη. Πρῶτοι ἀνταριάστηκαν οἱ ἀξιωματικοί. Ἡ Τουρκία ἀφοῦ ἠσυχάσε μὲ τὴ Βουλγαρία καὶ τὴν Αὐστρία, ἔτριξε τὰ δόντια στοὺς ρωμοὺς. Γυρέβοντας γιὰ τὴν ἐσωτερική τους κυριαρχία οἱ νεότουρκοι μιὰ διπλωματικὴ ἐπιτυχία, προκάλεσαν τοὺς ρωμοὺς σὲ βαθμὸ ἐξευτελιστικό. Κ' ἔτσι οἱ ρωμοὶ ἀξιωματικοὶ ἔκαμαν τὸ σύνδεσμο γιὰ νὰ ἐξαναγκάσουν τὴν κυβέρνηση νὰ κάμει πολεμικὲς ἐτοιμασίες. Κάθε ρωμὸς πολιτικὸς ὅταν εἶναι στὴν κυβέρνηση βλέπει πὼς ὁ πόλεμος μὲ τὴν Τουρκία εἶναι ἀδύνατος, ὅταν ὅμως εἶναι στὴν ἀντιπολίτεψη φωνάζει γιὰ πολεμικὲς ἐτοιμασίες γιὰ νὰ φέρει πρᾶματα στὴν κυβέρνηση καὶ νὰ τὴ ρίξει. Οἱ ἀξιωματικοὶ εἶχαν ἐπίσης σοβαρὰ παράπονα ἀπὸ τὸ Διάδοχο καὶ τὸν Πρίγκηπα Νικόλαο. Ὁ πρῶτος εἶχε κάμει, σὰ γενικὸς διοικητὴς τοῦ στρατοῦ, τὴ συνηθισμένη καμαρῖλα. Φέρνοντας βᾶναυσα στοὺς ἀξιωματικούς ποὺ δὲν τὸν προσκινούσαν. Ὁ Νικόλαος ἐπίσης ἔχει τὸ ἰδίωμα νὰ εἰρωνέβεται καὶ νὰ πειράζει καὶ νὰ περιφρονεῖ. Ὅλα αὐτὰ πρᾶματα ἀσυμβίβαστα μὲ τίς δημοκρατικὲς συνήθειες τοῦ ρωμοῦ. Ἔτσι ἔγινε τὸ πρῶτο ξέσπασμα τοῦ Αὐγούστου. Ὁ βασιλεὺς βρέθηκε ξαφνισμένος. Τοῦ τῶλεσαν καὶ δὲν τὸ πίστεψε πὼς εἶναι τόσος ἐρεθισμὸς στὸ στρατό. Ἀναγκάστηκε νὰ ὑποχωρήσει καὶ νὰ δεχτῇ τὰ ζητήματα τῶν ἀξιωματικῶν. Οἱ πρίγκηπες ἔφυγαν. Οἱ ὑπουργοὶ τοῦ συμβούλεψαν τὸν βασιλεὺς νὰ φύγει ὁ Διάδοχος δίχως νὰ περάσει ἀπὸ τὴν Πάτρα καὶ τὴν Κέρκυρα. Μὰ δὲν τοὺς ἄκουσε. Στὴν Πάτρα καὶ στὴν Κέρκυρα ἔκαμαν ὑποδοχὴ τοῦ Διαδόχου οἱ θεοτοκικοὶ καὶ ὁ Διάδοχος ἔβρισε μὲ λόγο του τοὺς ἀξιωματικούς ἐπαναστάτες. Τοῦτο ἐρέθισε πῶς τοὺς τελευταίους καὶ τὸ κίνημά τους ἀρχισε νὰ παίρνει πῶς πολλὴ ἀντιδυναστικὴ χαρακτηρισίρα.

Ἡ κυβέρνηση Μαυρομιχάλη ἦρθε σὰν ἐπαναστατικὴ κυβέρνηση. Μὰ γιὰ τὰ μάτια μόνο. Ὅλοι οἱ ὑπουργοὶ εἶταν συντηρικότατοι καὶ μέσα του ἀναγνωρίζουν πὼς ἡ κυβέρνηση τοῦ Θεοτόκη δὲ μποροῦσε νὰ κάμει περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι ἔκαμε γιὰ τὸ στρατό, γιὰτὶ τῆς ἔλειπαν τὰ χρήματα. Ὁ στρατιωτικὸς σύνδεσμος τῆς ἔβαλε δικὸ του ὑπουργόν, τὸ Λαπαθιώτη, ἓναν καλὸ μαθηματικόν, μὰ δίχως καμιά πρακτικὴ ἀξία. Ἐκαμε στὸ χαρτὶ ὄργανισμὸ πὼς μπορεῖ νὰ παρατάξει ἡ Ἑλλάδα ἀπάνω ἀπὸ 400,000 στρατό. Ξανάφερε σὲ ἰσχύ, ὅπως εἶπε στὴ βουλὴ, τὸν ἀρχαῖο ἑλληνικὸ τρόπο στρατολογίας !

Οἱ συνυπουργοὶ τοῦ τῷ ξερᾶν πῶς αὐτὰ εἶναι ἀδύνατα, μὰ τὰ υἱοθέτησαν ἀναγκασμένοι ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ σύνδεσμον. Μὰ γιὰ νὰ ἐφαρμόσουν τὸ πρόγραμμα τῆς στρατιωτικῆς ὀργάνωσης χρειάζονταν νέους πόρους. Τὸ πρῶτον πού ἔκαμε ἡ νέα κυβέρνησις εἶταν νὰ βάλῃ ἔμμεσους φόρους. Ἔτσι μεγάλωσε τὴ φορολογία τοῦ καπνοῦ. Ἀπάνει στὸν πατριωτικὸ ἐνθουσιασμό καὶ στὸ φόβον τοῦ στρατιωτικοῦ συνδέσμου πέρασε ὁ νόμος καὶ μπῆκε ἀμέσως· ὁ ἐνέργεια δὶχως νὰ φωνάξῃ κανεὶς σοβαρά· μὰ ὅταν ὁ λαὸς εἶδε πῶς θὰ βαρύνουν αὐτὸν καὶ μόνο οἱ νέοι φόροι ἄρχισε νὰ σηκώνεται. Ὁ στρατιωτικὸς σύνδεσμος κατάλαβε πῶς δὶχως τὸ λαὸ δὲ μπορεῖ νὰ κάμῃ κ' ἔτσι πῆρε τὸ μέρος του, ἀπαιτώντας ἀπὸ τὴν κυβέρνησις νὰ φορολογήσῃ τὴν πλουτοκρατία. Ἡ κυβέρνησις λοιπόν, ἂν καὶ πλουτοκρατικῇ, ἀναγκάστηκε νὰ παρουσιάσῃ ἕνα μικροαστικὸ φορολογικὸ μεταρρυθμισμό, φορολογώντας τὰχα τὸ κεφάλαιο. Μὰ τὸ περισσότερο γιὰ τὰ μάτια, γιὰτὶ οἱ ὑπουργοί, πλούσιοι οἱ περισσότεροι δὲν ἔβλεπαν μὲ συμπάθεια τὴς ἀπαιτήσεις τοῦ λαοῦ νὰ φορολογηθοῦν οἱ πλούσιοι. Οἱ περισσότεροι βουλευτὲς τὸ ἴδιον. Μὰ ὁ σύνδεσμος στέκονταν περισσότερο μὲ τὸ μέρος τοῦ λαοῦ, ἀφοῦ ὁ λαὸς, οἱ συντεχνίαι τῆς Ἀθήνας καὶ Πειραιῶς καὶ οἱ περισσότερες ἐπαρχίαι τὸν διόρισαν ἐκτελεστὴ τῆς θέσεώς του. Μὴν ὑπάρχοντας ὅμως μέσα στὴ βουλὴ ἀληθινοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν μικροαστικῶν καὶ γεωργικῶν τάξεων, οἱ περισσότεροι νόμοι πού ψηφίστηκαν μεταμορφώθηκαν ἀπὸ προστατευτικοὶ τοῦ λαοῦ, πού παρουσιάστηκαν, σχεδὸν στὸ ἀντίθετον πολλὰς φορὲς. Ὁ στρατιωτικὸς σύνδεσμος, ἀποτελεσμένος καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἀνθρώπους ἀνιδεοὺς οικονομικά, κατάντησε νὰ ὑποστηρίξῃ μόνο γιὰ τὰ μάτια τὰ λαϊκὰ συμφέροντα καὶ νὰ ἐπιμένει μόνο στὰ δικά του συμφέροντα πού τὰ γνώριζε καλύτερα. Μὰ καὶ αὐτὰ παρουσιάστηκαν τόσο συνδεμένα μὲ τὴν οικονομικὴ ὑπόστασιν ὅλου τοῦ ἔθνους, ὥστε ἀπὸ στρατιωτικὴ ἐπανάστασις κατάντησε μιὰ γενικὴ ἀναστάσις. Κάθε τάξις ἄρχισε νὰ παρουσιάζεται μὲ αἰτήματα. Κοντὰ σ' αὐτὸ ὅλον τὸ ρωμέϊον τὸ ἔπιασε ἡ ἀναμορφωτικὴ μανία. Ἀναψὲ ὁ ἐνθουσιασμός κ' ἡ πεποίθησις πῶς ἀναγεννιέται τόντις τὸ πᾶν. Κάθε ρωμέϊος παρουσίασε κ' ἕνα μεταρρυθμιστικὸ σχέδιον. Οἱ ἔφημερίδες γιομάτες τέτια, ἀπὸ τὰ μικρότερα χωριὰ ἔφταναν ἀναφορὰς καὶ ὁδηγίαι στὴν κυβέρνησις γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἀναμόρφωσης. Καταστρώθηκαν προγράμματα ἀναμόρφωσις ὅλων τῶν κλάδων. Θέλησαν ὅλα νὰ τὰ καθαρίσουν τοὺς ἀξίωματικούς, τοὺς ὑπάλληλους, τὴ δικαιοσύνη, τὸ Πανεπιστήμιον, τὴς ἰδιωτικὰς ἐταιρίαις ἀκόμα. Μὲ τὴ γενικὴ ἰδέαν πού ἐπικρατεῖ στὸ ρωμέϊον πῶς φτιαίνε τὰ πρόσωπα, ἄρχισαν νὰ προγράφονται τέτια στίς ἔφημερίδας. Καὶ μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ καθαιρέματος ἀπὸ τοὺς ἀνίκανους, καθέναν πού εἶχε ἀτομικὸ ἔχτρο τὸν κατάγγειλε γιὰ τέτιον. Οἱ νεώτεροι ἀξίωματικοὶ ἤθελαν νὰ βγάλουν τοὺς πα-

λιούς, οἱ νεώτεροι δικαστὲς τοὺς ἀρχαιότερους, οἱ ὑψηλότες τοὺς καθιγνότες καὶ πᾶσι λένοντας. Ἔτσι ἔπασε φαίνεται θυμὸ καὶ ὁ Καρχαβίτσας τῆς ἔχτρας τοῦ Σβορώνου. Οἱ πολιτικοὶ πάλι, βλέποντας τὴν πίεσιν πού τοὺς ἔκανε ὁ σύνδεσμος, ἄρχισαν νὰ βλέπουν τὸν κίνυνον πού τρέχουν, ἂν ὁ σύνδεσμος κερδίσει τὸ λαὸ μὲ τὸ μέρος τους. Δίχως νὰ τὸ θέλουν ὑποστήριζαν τὴν κυβέρνησις κ' ἡ κυβέρνησις δίχως νὰ τὸ θέλει ἔγινε τὸ ὄργανον τοῦ συνδέσμου. Οἱ συντεχνίαι ἐπίσης ἄρχισαν νὰ πέρνουν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὲς, ἕνα ἀνακάτωμα ἀπὸ ἐργολήπτες κ' ἐργοδότες ὅπως εἶνε στὴν Ἑλλάδα, δὲν ἤξεραν τί θέλουν. Ἐκεῖνοι πού τίς διοικοῦν, οἱ περισσότεροι θέλησαν νὰ νάδαιχτοῦν γιὰ πολιτικοὶ τοῦ μέλλοντος. Μιὰ κοινωνιολογικὴ ἐταιρία, ἰδρυμένη μὲ τὴν πρωτοβουλία τοῦ φίλου μας Δελμούζου πρόπερσι μὲ σοσιαλιστικὰς (ρεβιζιονιστικὰς νὰ τὸ πούμε γερμανικὰ) βάσεις ἄρχισε νὰ κουνιέται καὶ αὐτῇ, ὅχι πιά μὲ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Δελμούζου πού περιορίστηκε πιά στὸ σχολιὸν του, μὰ μὲ τὴν κυβέρνησις μερικῶν ὑψηλῶν καὶ τὴν προεδρεία ἐνὸς ἀρχεῖο καλὰ μορφωμένου οἰκονομολόγου, τοῦ Παπαναστασίου, πού σπυῖδασε στὴ Γερμανία. Ὁ νόμος τῆς Κυριακῆς ἀργίας, πού βιάστηκε ἡ κυβέρνηση κ' ἡ βουλὴ νὰ ψηφίσουν, εἶναι ἔργον ἐνὸς ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ὑψηλότες. Κ' ἴσως εἶναι τὸ δετικώτερον νομοθέτημα μέσα στὴν ἀπειρία τῶν βιαστικῶν μεταρρυθμίσεων πού ἀναγκάστηκε νὰ ψηφίσει ἡ βουλὴ μὲ τὴ βία τῶν στρατιωτικῶν.

Ἐδῶ στὸ μεταξὺ ἦρθε τὸ κίνημα τοῦ Τυπάλδου. Φαίνεται πῶς ὁ στρατιωτικὸς σύνδεσμος διαιρέθηκε στίς γνώμες. Οἱ πιδὸ ριζοσπαστικοὶ ἤθελαν νὰ κόψουν τὰ κεφάλια τῶν πολιτικῶν πού ἀντιστέκονται στὴν ἀναμορφωτικὴ ἐργασία. Ὁ Καρχαβίτσας, μέλος τοῦ συνδέσμου, φαίνεται πῶς εἶταν μὲ αὐτῇ τὴ γνώμῃ καὶ δημοσίεψε στὴν Ἀκρόπολιν ἄρθρον παρακινώντας τὸ σύνδεσμον νὰ φέρῃ τὴν ἐπιφυλαχτικότητα καὶ νὰ βάλῃ τσεκούρι. Κάθε ξύλον πού δὲν ἀξίζει, πρέπει νὰ κοπεῖ, τὸ εἶπε καθαρά. Οἱ ναυτικοὶ μάλωσαν μὲ τοὺς ἀξίωματικούς τοῦ στρατοῦ γιὰ τὸ πλιάτσικον τῶν γαλονίων καὶ ὁ Τυπάλδος ἐπαναστάτησε. Ὁ Πορφύρας μού περιέγραψε τὰ πράματα, βγάζοντας τὸν Τυπάλδον καὶ τοὺς φίλους του γιὰ εὐγενικοὺς πατριώτας, μὰ ἐγὼ δὲ συμφωνῶ τόσο στὸ χαρακτηρισμό. Τὸ σωστὸ μού φαίνεται πῶς κανένας τοὺς δὲν ἤξερε τί ἤθελε. Ὅλοι ἔχουν τὸν πόθον τοῦ καλύτερου, μὰ δὲν ἔχουν τὸν τρόπο. Καὶ οὔτε εἶναι τὸ πρᾶμα εὐκόλον νὰ γίνῃ μὲ τὸ κόψιμον τῶν κεφαλῶν τῶν ἐνόχων τάχα, ὅπως τὸ ἤθελε ὁ Τυπάλδος-Καρχαβίτσας. Ὁ λαὸς πῆρε τὸ μέρος τῆς κυβερνήσεως κ' ἤθελε νὰ κόψουν τοὺς ἐπαναστάτας, μὰ σιγὰ σιγὰ ἔφτασε στὸ ἀντίθετον καὶ μὲ τὴ θέλησιν καὶ φρόνησιν τοῦ βασιλεῖος τοὺς ἐλευτέρωσαν.

Οἱ στρατιωτικοὶ εἶδαν πῶς μὲ τὴν Κυβέρνησιν Μαυρομικαλὴν δὲ μποροῦν νὰ νάμορφώσουν τὸν τόπον. Εἶδαν πῶς καὶ τὰ πολεμικὰ ὄνειρά τους εἶναι κούφια! Σιγὰ σιγὰ ἦρθαν καὶ αὐτοὶ στὴν ἐπίγνωσιν πῶς

Τ Ο Κ Ρ Ι Μ Α

δὲ μπορεῖ νὰ ἐκστρατέψει τὸ ρωμέικο τώρα στὴν ἄ-
νοιξη νὰ πάρει τὴ Μακεδονία ὅπως ἤθελαν τὴν ἄρ-
χή. Ἀρχισε ἔτσι νὰ ξεθυμαίνει ὁ πατριωτισμὸς καὶ
νὰ προβάλλουν περισσότερο τὰ συμφέροντα τῆς προα-
γωγῆς τους. Ἀπ' τ' ἄλλο μέρος ἔγιναν ἐχτελεστές τῆς
θέλησης τοῦ λαοῦ κι ὁ λαὸς μὴν ἰδόντας κανένα
θετικὸ κέρδος ἄρχισε νὰ δυσπιστεῖ σ' αὐτοὺς. Ἡ
κυβέρνηση Μαυρομιχάλη ἄρχισε ἀπ' τ' ἄλλο μέρος νὰ
δείχνει πὼς κάθε ἄλλο εἶναι παρὰ ἐπαναστατικὴ.
Εἶναι ἀναμφίβολο πὼς ὁ Μαυρομιχάλης κυριώτερο
σκοπὸ εἶχε νὰ ἐκμεταλλευτεῖ τὴν πρωθυπουργία καὶ
νὰ μεγαλώσει τὸ μικρὸ του κόμμα. Οἱ συγκρούσεις
ὑπουργείου καὶ στρατιωτ. συνδέσμου ὅλο καὶ μεγά-
λωναν. Ἐνα ἐπεισόδιο ἦρθε νὰ δείξει καὶ τοὺς κυ-
ριώτερους σκοποὺς τοῦ συνδέσμου. Ὁ ὑπουργὸς τῶν
Στρατιωτικῶν Λαπαθιώτης, μὴ βουλευτὴς καὶ δίχως
κοινοβουλευτικὴ πείρα ἔβρισε προσωπικὰ τὸ Θεοτόκη
καὶ ὅλη τὴ βουλή, λέγοντας πὼς αὐτὴ δὲν ἀντιπροσω-
πεῖται τὴ θέληση τοῦ λαοῦ. Ὁ Θεοτόκης ποὺ βιασμένος
ἀπὸ τὸ σύνδεσμο ὑποστήριξε τὴν κυβέρνησιν μὲ τὴν
πλειοψηφία τῆς βουλῆς ποὺ εἶχε, ἀποχώρησε. Ὁ Ρι-
λῆς διαμαρτυρήθηκε τὸ ἴδιο γιατί ὑβρίστηκε ἡ βολὴ
κ' ἔφυγε κιαυτός. Στὸ βῆθος ἡ κυβέρνησις εἶταν μὲ τὸ
μέρος του. Ὁ στρατιωτικὸς σύνδεσμος θέλησε νὰ
τοὺς βιάσει ὅλους νὰ ξανάρθουν στὴς συνεδριάσεις
τῆς βουλῆς. Φαίνεται ὅμως πὼς μέρος τῶν ἀξιωμα-
τικῶν καταδίκασαν τὴ διαγωγὴ τοῦ ὑπουργοῦ καὶ
τοῦτος γιὰ νὰ τοὺς πάρει μὲ τὸ μέρος του ἔδωσε στὸ
βασιλεῖα νὰ ὑπογράψει διάταγμα προβιβασμῶν ἀξιω-
ματικῶν. Ὁ τύπος τὸ μυρίστηκε καὶ ξεσκέπασε τὸ γε-
γονὸς στὸ λαό, λέγοντας πὼς ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος
κάνουν οικονομίες καταργώντας πολιτικὲς θέσεις καὶ
δικαστήρια κλπ. ἀπ' τ' ἄλλο μοιράζουν γαλόνια. Ὁ
στρατιωτ. σύνδεσμος ἀναγκάστηκε ἔτσι νὰ ποικηρῇ
τὸν ὑπουργὸ καὶ τοῦτος παρατήθηκε. Μὰ ἡ ὑποψία
δὲ διαλύθηκε, γιατί φάνηκε πὼς ὁ κατήγορος τῶν
προβιβασμῶν εἶταν ἔτοιμος στὸ ὑπουργεῖο ἀπὸ πρῶ-
τα. Σὲ μιὰ νυχτιὰ δὲ μποροῦσε νὰ γένει.

Ὁ στρατιωτ. σύνδεσμος ἀνάλαβε ἔτσι τὴ διχτα-
τορία. Ὁ ἀρχηγὸς του Ζορμπᾶς καὶ ἡ διοικητικὴ
ἐπιτροπὴ ἔπρεπε νὰ ρωτιοῦνται γιὰ κάθε πράξη ἀπὸ
τοῦ ὑπουργοῦ. Καὶ ὄχι μόνο ὁ λαὸς σὲ καθεστὶ ποὺ
ἤθελε ἀποτείνονταν στὸ Ζορμπᾶ, μὰ κι ὁ βασιλεὺς
ἀναγκάστηκε νὰ τὸν ἀναγνωρίσει καὶ νὰ τὸν δεχτεῖ
σὲ συνέντευξη, ζητώντας του νὰ διορίσει αὐτὸς (ὁ
βασιλεὺς) τὸ νέο ὑπουργό. Ὁ Ζορμπᾶς ὅμως τοῦ ἀρ-
νήθηκε κ' ἔτσι ἀπόδειξε πάλι ὁ σύνδεσμος τὸ νέο ὑ-
πουργὸ τῶν στρατιωτικῶν. Ὅλοι οἱ πολιτικοὶ ἀγα-
ναχοῦσαν βλέποντας πὼς τὸ κράτος διοικεῖται ἀπὸ
τοὺς «πρώην ἀστυνόμους». Μὰ τί νὰ κάμουν! Ξα-
νάρθαν στὴ βουλή ἀπὸ φόβο καὶ ψήφισαν δίχως συ-

ζήτησι τὰ ἀναμορφωτικὰ νομοθετήματα (!) Ἀπελπι-
σμένοι ἀπὸ τοὺς πολιτικούς οἱ ἀξιωματικοί, φαίνεται
νὰ πλησίασαν τοὺς νεοῦς σοσιαλιστὲς τῆς «Κοινω-
νιστ. Ἐταιρίας». Τοῦτοι θὰ τοὺς εἶπαν πὼς τὸ κε-
φάλαιο εἶνε ἡ ἀφορμὴ τῆς κακοδαιμονίας τοῦ τόπου
κι ἄξοφνα τὸ ὄργανο τοῦ στρατιωτ. συνδέσμου ἐ-
σπάθωσε μὲ χοντρὰ κούφια λόγια ἐναντίον τῶν κε-
φαλαίων. Μὴ σύγχυση παραπάνω. Τώρα ὁ σύνδε-
σμος ἤθελε νὰ καθαρῇ καὶ τίς τράπεζες. Σίχρωνα
οἱ δυσανεστημένοι ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ ὠδείου
γύρεψαν ἀπὸ τὸ σύνδεσμο νὰ καθαρῇ κι' αὐτόν
τὸν σταῦλο ὅπου δὲν καλλιεργεῖται ἡ ἐθνικὴ μουσι-
κή, ὁ Μιστριώτης βρῆκε τὴν περίστασιν νὰ ζητήσῃ
τὰ κεφάλια τῶν χυδαίων οὐτὸν εἰνακα, ὁ Φιλίρετος
(ριζοσπάστης— ἀντιβασιλικὸς— πρώην ὑπουργὸς—νομο-
μαθὴς) γύρεψε τὸν καθαρισμό τῶν δημόσιων ὑπηρε-
σιῶν ἀπὸ τοὺς μαλλιαροὺς, ἕνας νέος δραματικός, δη-
μοτικιστὴς καὶ σοσιαλιστὴς κίολα πρότεινε τὴν καθάρ-
σιν ὅλων τῶν παλιῶν ποιητῶν καὶ πρῶτα τοῦ Πορ-
φύρα, ἕνας Ἀναστασόπουλος, ὁ Ἀθηναῖος πατριώ-
της δημοσιογράφος τὸ πάψιμο τοῦ Παλαμᾶ. Κ' ἔτσι
βλέπει παντοῦ φύνηξ τὸ ἀναγεννητικὸ πνεῦμα. Μὰ
οἱ ὑπουργοὶ δὲν μποροῦσαν νὰ διοικήσουν πιά κι ὁ
σύνδεσμος ἀπελπίστηκε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν
Μὴ βρίσκοντας κανένα πολιτικὸ γύρω του ποὺ νὰχε
ἐμπιστοσύνη σ' αὐτόν, ἔφερε ἀπὸ τὴν Κρήτη τὸ Βε-
νιζέλο. Τοῦτος ἀπελπιμένος φαίνεται ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν
τῆς Κρήτης βρῆκε τὴν περίστασιν νὰρθεῖ νὰ δρᾷ
στὴν Ἑλλάδα. Ἦρθε καὶ συνεννοήθηκε μὲ τοὺς ἀρ-
χηγούς τῶν κομμάτων. Τοὺς πρότεινε σὰ μόνον μέσο
διέξοδον τὴ σύγκλησιν τῆς Ἐθνοσυνέλευσης. Οἱ ἀξιω-
ματικοὶ δήλωσαν πὼς διαλύονται ἅμα δημοσιευτεῖ
τὸ διάταγμα τῆς σύγκλησός της. Μὰ ὁ βασιλεὺς δὲν
ἤθελε, φοβούμενος φαίνεται μήπως ἡ ἐθνοσυνέλευσις
περιορίσει τὰ δικαιωμάτα του. Τέλος οἱ πολιτικοὶ τὸν
ἐπεισαν νὰ δεχτεῖ καὶ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Μαυρομι-
χάλη ποὺ δὲν ἤθελε τὴ ἐθνοσυνέλευσιν ἔπεσε. Ὁ σύν-
δεσμος πρότεινε τὸ Δραγούμη, μετριώτατο πολιτικόν.
Ὁ Δραγούμης ἔκαμε ὑπουργεῖο μὲ τὸ σκοπὸ νὰ κα-
λέσει τὴν ἐθνοσυνέλευσιν. Ἡ Τουρκία διεμαρτυρήθη-
κε ἀπὸ φόβο μὴ στείλουν κ' οἱ Κρητικοὶ ἀντιπρόσω-
πους. Οἱ Δυνάμεις ἀνάγκασαν τοὺς Κρητικούς νὰ
δηλώσουν πὼς δὲ θὰ στείλουν. Ἔτσι ἀποφασίστηκε
τώρα νὰ γίνουν οἱ ἐκλογὲς τῆς ἐθνοσυνέλευσης τὸν
8βρίο.

Ὁ σύνδεσμος ἔκαμε ὑπουργὸ τῶν στρατιωτ. τὸν
ἀρχηγὸ τοῦ Ζορμπᾶ, τῶν ναυτικῶν ἐπίσης δικό του
καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἕνα στρατηγὸ Πετμεζᾶ. Ἔτσι
ἐνεργεῖ τώρα ἀμεσώτερα τὴ διχτατορία του. Ἡ βουλή
συγκλήθηκε πάλι σὲ νέα ἔκταχτη σύνοδος γιὰ νὰ ψηφί-
σει τὰ ἀναμορφωτικὰ νομοθετήματα ποὺ ἔμειναν

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΗ 1903

ΒΓΑΙΝΕΙ ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝΑ

διοικήτης, εκδότης και διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχτικοί συντάκτες: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ,
Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ,
ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ Α. ΣΤΕΪΝΜΕΤΖ

Επιστολές, επιταγές κτλ. παρακαλούμε να διευθύνονται: Δημ. Π. Ταγκόπουλο Poste Restante Εξωτερικού, Αθήνα.

ΣΥΝΤΡΟΜΕΣ:

Για την Ελλάδα	δρ.	30	το χρόνο.
	»	15	το εξάμηνο.
	»	8	το τρίμηνο.
Για την Αγγλία & Αίγυπτο	£	1	το χρόνο
	£	0,10	το εξάμηνο
Για την Αμερική	\$	5	το χρόνο
	\$	3	το εξάμηνο

και για τα άλλα μέρη 40 φρ. τη χρονιά.

ἀνήφιστα την προηγούμενη και μεταξύ τῶν ἄλλων και τὸ σχηματισμὸς ὄγδου ὑπουργείου γεωργίας κ' ἐμπορίου, προωρισμένου νὰ δοθῇ στὸν πρόεδρο τῆς κοινωνιολ. ἐταιρίας Παπαναστασίου πού θὰ ὑποβῇ ἐν τῇ βουλῇ νομοσχέδιο προστατευτικὸ τῆς ἐργασίας, πού δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλλάδι. Ὁ στρατιωτ. σύνδεσμος ὅταν ἀκόμα εἶταν ἡ κυβέρνησις Μαυρομικαλὴ εἶχε στελεχίσει ἐν τῇ Κ' πολὺ τὸν Πλάτωνα Δρακούλη (σοσιαλιστὴ καλὸν, ἐκδότῃ τῆς "Ἐρευνας, θεόσοφο μαζὶ καὶ φυτοφάγο πού ζοῦσε ὡς προχθὲς ἐν τῇ Λόντρᾳ μὲ τὸ ὄνειρόν του νὰ ἀναστήσῃ τὸν ἀρχαῖον ἑλληνισμὸ μαζὶ μὲ τὴν ἀθάνατον γλῶσσαν του) γιὰ νὰ συνεννοηθῇ μὲ τοὺς νεότουρκους γιὰ τὸ ζήτημα τῆς Κρήτης. Γύρισε μὲ ἱκανοποιητικὰς δηλώσεις τῶν Τούρκων. Τοῦ εἶπαν λέει πὼς τὸ σφάλμα τῶν ρωμιῶν εἶταν πὼς δὲν κατέλαβαν τὴν Κρήτη κ' εἶσι νὰ τοὺς σώσουν ἀπὸ τὸ βάρος αὐτό, πού τώρα ἀπὸ φόβο ἐσωτερικῶν ταραχῶν δὲ μποροῦν νὰ τὸ παρατήσουν. Προτείνουν οὖτοις ρωμιούς νὰ τοὺς ὑποστηρίξουν ἐν τῷ στέρεισμα τοῦ συντάγματος καὶ εἶναι πρόθυμοι νὰ τοὺς κάμουν ἄλλες παραχωρήσεις, φτάνει νὰ φέρουν γιὰ τὴν ὥρᾳ τὸ ζήτημα τῆς Κρήτης. Αὐτὰ δὴλῶσε ἐν τῇ ἐφημερίδῃ ὁ Δρακούλης καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ πὼς ἔβαλε τὴν βῆσιν βουλκτικῆς ὁμοσπονδίας κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἐνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Περισσότερα δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ πῇ, παρὰ πὼς ἡ ἐλληνοτουρκικὴ σύμμαχία εἶπε ζήτημα μηνῶν μόνο. Οἱ δηλώσεις αὗται ἀνησυχῶσαν τὸν τόπον καὶ ῥώτησαν τὴν Κυβέρνησιν

ἂν ἔχει εἶδησιν ἀπ' αὐτῶν. Ὁ Δρακούλης ἀπάντησε πὼς ὁ Δρακούλης σὰν κληρὸς πειριώτης πῆγε ἀπὸ μόνος του. Ὁ Δρακούλης ξαναδὴλῶσε πὼς συνεννοήθηκε μὲ τὴν προηγούμενην κυβέρνησιν καὶ μὲ τὸ Ζορμτᾶ.

Αὐτὸ μπορεῖ νὰ σοῦ δείξῃ τὸν τρόπον πού σκέπτεται κ' ἐνεργεῖ ὁ σύνδεσμος. Ἐχει δηλ. ὅλην τὴν καλὴν διάθεσιν γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου, μπορεῖ νὰ γένῃ καὶ σύμμαχος τῆς Τουρκίας καὶ σοσιαλιστὴς ἀκόμα, μπορεῖ νὰ φοβερίζῃ συνάμα καὶ τὴν ὑψηλὴν πού δὲν ἀναγνωρίζουν τὰ δίκαια τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ὅλα μπορεῖ νὰ τὰ κάμῃ, πρόγραμμα καὶ σχέδιον δὲν ἔχει μόνο, ἀκριβῶς γιὰτὶ κανένας ἐν τῷ ρωμῆϊκῳ δὲν ξέρει τί θέλει. Νομίζει πὼς ὅλα μποροῦν νὰ διορθωθῶν μὲ μίαν. Ἔτσι κ' οἱ πολιτικοὶ νόμισαν πὼς θὰ διαλυθῇ ὁ σύνδεσμος μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς ἐθνοσυνέλευσης. Στὰ σωστά δὲ σκεπτικῶς κανένας καὶ τὸ τί θὰ συζητήσῃ ἡ ἐθνοσυνέλευσις. Ὁ βασιλεὺς μόνο θέλησε νὰ τῆς περιορίσῃ τὰ δικαιώματα ἀπὸ φόβον μην τοῦ κόψουν τὰ δικά του. Μὰ ἐν τῇ συζήτησιν τὸν ἐμπλέξαν οἱ πολιτικοὶ μὲ τὴν ἀοριστολογίαν. Σκοπὸς εἶταν νὰ μπαλῶνται μόνο ἡ περίστασις. Μὰ οἱ ἀξιωματικοὶ δὲ διαλύονται ἂν δὲ συγκληθῇ ἡ ἐθνοσυνέλευσις. Κ' ἡ ὁρεξὶς τοῦ ρωμῆϊκου γιὰ ἐθνοσυνέλευσιν φαίνεται νὰ κατὰπεσε. Μία συνέντευξις πού ἔδωσε ἐν τῇ Ἀκρόπολιν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Θεοτόκη, ἔδωσε ὑποψίαν πὼς καὶ ὁ Θεοτόκης δὲν τὴν θέλει σοβαρὰ, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεοτόκης ἐν τῇ Κέρκυρᾳ πού πῆγε, μακριὰ ἀπὸ τὴν πίεσιν τοῦ συνδέσμου, εἶπε πὼς ἡ σύγκλησίς της θὰ εἶναι ἀντισυνταγματικὴ ἂν δὲν ψηφισθῇ ἀπὸ τὰ 3/4 τῶν βουλευτῶν. Μὰ 134 βουλευτὲς πού χρειάζονται γι' αὐτὸ θὰ εἶναι δύσκολον νὰ μιξευτοῦν. Καὶ ποὺς ξέρει πόσοι ἀπ' αὐτοὺς θὰ τὴν ξαναψηφίσουν. Φαίνεται νὰ εἶναι αὕτη κ' ἡ θέλησις τοῦ βασιλεῖς ἀπὸ τὸ φόβον μην τοῦ περιοριστοῦν τὰ δικαιώματά του, ὅπως εἶναι καὶ κάπια διάθεσις στοὺς ἀξιωματικούς. Τί θὰ συζητηθῇ σ' αὕτη τὴν συνέλευσιν πρέπει νὰ τὸ ἀποφασίσῃ ἡ βουλὴ, μὰ ἐν τῷ ὑπουργείῳ δὲν κατὰστρωσαν ἀκόμα τὰ ἄρθρα πού πρέπει ν' ἀναθεωρηθῶν. Ὁ Δρακούλης οὔτε συνεννοήθηκε ἀκόμα γι' αὐτὸ μὲ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς τῶν κομμάτων. Μερικὲς ἐφημερίδες ἐδείξαν κάποιες, ἀντιἐθνοσυνελευτικὰς τάσεις καὶ ὁ σύνδεσμος τοὺς βίασε νὰ μὴν ξαναγράψουν τίποτε. Πέντε ἀπ' αὐτὰς ἔπαψαν τὴν ἐκδοσὴν τοὺς γιὰ μὴν μέρη. Καὶ ξαναβγήκαν μὲ μασημένα λόγια. Σωστὴ διχτατορία. Ὁ βασιλεὺς θέλει νὰ φέρῃ τὸ Διάδοχον πάλιν, μὰ ἡ κυβέρνησις τὸν ἀποτρέπει. Φαίνεται πὼς εἶναι κάπια ἰδέα νὰ κάμουν βασιλεὺς τὸ γιὸν τοῦ Διαδόχου μὲ τὴν ἐθνοσυνέλευσιν καὶ αὐτὸ θέλουν νὰ πορεύσῃ οἱ βασιλικοί. Πὼς θὰ περιορίσουν τὰ δικαιώματα τοῦ βασιλεῖς δὲν τὸ πιστεύω, καθὼς καὶ δὲν πιστεύω πὼς θὰ ἀλλάξῃ τὸ πολίτευμα ἐν τῇ μοναρχικώτερον, ὅπως προτείνει ὁ δικηγόρος Φὼν Ἐσλιν (θεὸς τοῦ Ἐσλιν πού ξέρεις), πού θέλει νὰ πάρῃ ἐν τῇ Ἑλλάδι τὸ προσωσικὸ ἐκλογικὸν σύστημα καὶ νὰ κάμῃ Ἄνω βουλὴν

ἡ Γερουσία, κάνοντας εὐγενεῖς καὶ βάζοντάς τους μέλη. Γιά τὴν ἰδέα τῆς ἄνω βουλῆς συνηγορεῖ κ' ἡ Ἀκρόπολη, πολεμώντος φανατικὰ τὶς ἀριστοκρατικὰς ἰδέας τοῦ Ἑσολίν. Δὲν τὸ πιστέβω ὁμως νὰ σκεφτοῦν σοβαρὰ γιὰ Ἄνω βουλή, ἂν καὶ στὸ ῥωμῆικο ὄλα νὰ τὰ καρτερεῖ κανεῖς, ἀφοῦ βασιλεύει ἡ ἀμορφωσιά, ἡ ἄγνοια τῆς πραγματικότητος. Κόπιο ἐγγλέζικο φύλλο ἔγραψε πὼς ἂν καταργηθῇ ἡ Ἄνω βουλή στὴν Ἀγγλία, θὰ καταντήσῃ τὸ κράτος τους, σὺν τὴν Ἑλλάδα. Καὶ μερικοὶ τῷ ἔχον στὴν Ἑλλάδα, μὴν μπορώντας νὰ κρίνουν πὼς εἶταν ἐπιχείρημα λορδικοῦ φύλλου. Κι αὐτὴ ἡ δημοκρατικὴ Ἀκρόπολη δὲ μπορεῖ νὰ νιώσῃ πὼς ἡ ἐγγλέζικη Ἄνω βουλή εἶναι ἱστορικὸ ὑπόλοιπο καὶ πὼς ἂν γίνῃ στὴν Ἑλλάδα τέτια, θὰ μποῦν σ' αὐτὴ οἱ Θεοτόκηδες καὶ Ράλληδες καὶ Μαυρομιχάληδες, αὐτοὶ δηλ. ποὺ τοὺς θαρροῦν γιὰ ἔνοχους τῆς σημερινῆς κατὰστασης.

Αὐτὰ εἶναι ποὺ ἔχω νὰ σοῦ πῶ. Θέλησα νὰ σοῦ ἐκθέσω τὰ γεγονότα καλύτερα γιὰ νὰ δεῖς μόνος σου τὴ σύγχυση ποὺ βασιλεύει, παρὰ νὰ σοῦ πῶ τὴ δική μου γενικὴ κρίση. Ἄν τὴ θέλεις κι αὐτὴ, δὲν εἶνε τόσο ἀπελπιστικὴ. Ὅλα αὐτὰ ποὺ γίνονται εἶναι ἀναγκαῖα νὰ γίνουν γιὰ νὰ φανερώσουν ἐπὶ τέλους πὼς ἀναγεννήσεις δὲ γίνονται μὲ νομοθετικὰ ἔργα, ὅπως φαντᾶζονται ὅλοι οἱ ρωμιοί, μὰ μὲ τὴ συναίσθησι τοῦ ἴδιου τοῦ λαοῦ πὼς ἔχει ἡ ἀνάγκη νὰ μορφωθῇ πολιτικά. Ἡ ἐπανάστασι σκοντάβει γιὰτὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς δὲν ἔχουν τὴν ἱστορικὴ καὶ πολιτικὴ μόρφωσι καὶ γιὰτὶ δὲ μπορεῖ νὰ στηριχθῇ σὲ πάγια συμφέροντα κοινωνικῶν τάξεων. Ἀκουμπᾷ τότε στὴ μιά, πότε στὴν ἄλλη. Τὰ συμφέροντα ποὺ συγκρούονται, περισσότερο εἶναι τὰ συμφέροντα παλιῶν καὶ νέων ἀξιωματικῶν, στρατοῦ καὶ στόλου, βασιλικῆς καμαρίλας στὸ ναυτικὸ καὶ στὸ στρατὸ καὶ τῶν ἀντιπάλων τῆς. Γι' αὐτὸ βλέπεις αὐτοὶ μόνον ἔρχονται στὰ χέρια καὶ κινυνέβουν νὰ ξανάρθουν τώρα στρατὸς μὲ στόλο. Προχτὲς ἔγιναν ἕνας σωρὸς προβιβασμοὶ κατώτερων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ θὰ γίνουν καὶ τοῦ στόλου. Ὁ πόθος τῆς ἀναδιοργάνωσις τοῦ στρατοῦ εἶναι γιὰ τὰ γαλόνια πρῶτα. Ὅσο δὲ μπορεῖ μιὰ κυρίαρχη τάξι νὰ ὑποτάξῃ τὸ στρατὸ καὶ νὰ τὸν ἔχει ὄργανό της θὰ ὑπάρχει ὁ στρατὸς μιὰ δύναμις ἀπάνω ἀπὸ τὶς ἄλλες τάξεις. Μιὰ κυρίαρχη τάξι εἶναι ἀδύνατο νὰ σχηματιστῇ στὴ Ἑλλάδα. Ἀριστοκρατία δὲν ὑπάρχει καὶ δὲ γίνεται μὲ τὶς πρῶσιμὰς συνταγὰς τοῦ Ἑσολίν. Ἡ ἀστικὴ τάξι, μὴ ἔχοντας ἀρκετὴ οἰκονομικὴ δύναμι, δὲ μπορεῖ νὰ βάλῃ σ' ἐφαρμογὴ τὰ φανταστικὰ ἱμπεριαλιστικὰ ὄνειρα ποὺ ἔχει στὴν Ἀνατολή. Κυριορχεῖ ἐκμεταλλευσμένη τὴν πολιτικὴ ἀνικανότητα τοῦ λαοῦ. Νᾶφαιρέσεις τὰ πολιτικὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ, εἶναι σὺν νὰ τὸν παραδόσεις ἀνυπεράσπιστο στὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς τάξης τῶν τραπεζιτῶν καὶ τοκιστῶν καὶ πολιτεβόμων ποὺ τὸν κυβερνοῦν καὶ τώρα, ἀναγκασμένοι νὰ τὸν λαβαίνουν πάντα ὑπ' ὄψιν.

Τὸ ζήτημα εἶναι νὰ τὸν μορφώσῃς πολιτικά ὥστε νὰ νιώθῃ νὰ προστατέβῃ καλύτερα. Ἡ ἀναστάτῳσι αὐτὴ ἐλπίζω νὰ δείξῃ στὸ λαὸ τὴν πραγματικότητα. Ὅχι μεμίδες βέβαια, μὰ σιγὰ σιγὰ μὲ χρόνους, μὲ δεκατηρίδες. Κ' ἔτσι νὰ σχηματιστοῦν κόμματα μὲ πραγματικὰ συμφέροντα τάξεων. Τὸ πρᾶμα θὰ τραβήξῃ γιὰ καιρὸ ἔτσι σὺν τώρα καὶ δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ διαφορετικὰ. Θ' ἀνησυχοῦν μόνο ὅσοι δὲν ἔχουν τὴν ἱστορίαν σὺν ἐξέλιξιν μὰ σὺν ἀλματικὰς ἀλλαγὰς. Καὶ τώρα κλαίγονται πολλοὶ πὼς πᾶμε χαμένοι μὲ τὴν ἀναστάτῳσι. Πτωχεύουν κάθε μέρα ἔμποροι, δὲ μᾶς δίνουν δάνειο οἱ ξένοι κεφαλαιοῦχοι γιὰ νὰ κάμομε πολεμικὰς παρασκευὰς καὶ τὰ ρέστα. Ἡ κυβερνήσι δὲν ξέρει τί κάνει, καταργεῖ καὶ ξαναφτιάχνει πρεσβεῖες, καταργεῖ εἰρηνοδικεῖα, κοντὰ 100 κομπολεῖς ἀναστατώνονται, λιθοβολοῦν σπίτια, σηκώνουν μαφίες σημαῖες, εἰσαγγελεῖς πάβονται γι' ἀνίκανοι ἐνῶ ὡς τὰ χτὲς εἶχαν κριθῇ ἀπ' τοὺς ἴδιους ἱκανοί. Τέλος τίποτε δὲ γίνεται σὲ ὀρισμένο σκεδῖο κι ὅλοι βρῖσκουν φταῖχτες πρόσωπα καὶ προσμένουν τὸ σωτήρα σ' ἕνα πρόσωπο. Αὐτὴ ἡ ἀναστάτῳσι θὰ δείξῃ πὼς δὲ φταῖνε τὰ πρόσωπα κι οὔτε σώζουν πρόσωπα τίς κοινωνίες, μὰ τὴ σωτηρία της, τὴν κανονικότερη λειτουργίαν της τὴ φέρνει ἡ παραγωγικὴ καὶ πολιτιστικὴ πρόδοσι τῆς ἴδιας κοινωνίας. Τὸ κυριώτερον ποῖ λείπει στὴ ρωμιόσυνῃ εἶναι ἡ μὴ ἀνάπτυξι τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων της κ' ἡ πισωδρομήσι σὲ πολιτιστικὴ ἐξέλιξι—Kulturarbeit ποὺ λένε σεις. Ἐτσι μόνο τὸν νόησα τὸ σοσιαλισμὸ καὶ θέλησα νὰ ξυπνήσω τοὺς δημοτικιστὰς τὸ προοδευτικὸ πνεῦμα. Δυστυχῶς δὲ μποροῦν νὰ τὸ νιώσουν γιὰτὶ ἴσα ἴσα τοὺς λείπει ἡ δίψα τοῦ πολιτισμοῦ. Δὲν ἐννοοῦν πὼς ὁ πολιτισμὸς ἔρχεται μὲ ἀργὴ μεθοδικὴ ἐργασία. Νομίζουν πὼς ἅμα τὸ θελήσει ἕνας ὑπουργὸς καὶ βάλῃ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα στὰ σχολιά, τελείωσε τὸ πρᾶμα. Δὲ συλλογίζονται ἀκόμα οὔτε τὸ ἀδύνατο τοῦ πρᾶματος. Δὲ βλέπουν πὼς στὴ γενικὴ αὐτὴ ἀναστάτῳσι οἱ μόνον ποὺ δὲν τόλμησαν νᾶνασάνουν εἶναι οἱ δημοτικιστὰς. Τόση λίγη εἶναι ἡ δύναμις μας.

Κ' εἴμαστε τόσο τεμπέληδες ὥστε δὲν κάνομε οὔτε ἕνα βῆμα. Καθὼς εἶδες ἀπὸ τὰ παραπάνω οἱ σοσιαλιστὰς στὴν Ἀθῆνα ἔπαιξαν κάπιο μέρος, ὥστε νὰ στολεῖ ἕνας ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ σύνδεσμο στὴν Κ)-πολι καὶ ὁ ἄλλος νὰ γένῃ πιθανότατα ὑπουργός. Ἄλλος σύνταξε νομοσχέδιο κυβερνητικὸ ἐπίσης. Βλέποντας αὐτά, ἕκαμα ἕνα καταστατικὸ καὶ ἔδωκα τοὺς σοσιαλιστὰς δημοτικιστὰς προκαλώντας τους νὰ ἐνωθοῦμε καὶ νὰ ἐνεργήσομε ὥστε τὸ ἐργατικὸ κόμμα ποὺ φαίνεται πὼς θὰ γίνῃ (ἔγινε μάλιστα μιὰ προσπάθεια) νὰ πάρῃ ὄργανό του τὴ δημοτικὴ γλῶσσα κ' ἐν γένει νὰ πασίσουμε γιὰ τὴν προπαγάνδα τῆς δημοτικῆς σ' ὄλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα. Μοῦ ἀπάντησαν καμιά δεκαπενταριά πὼς δέχονται. Πέρα ὁμως ἀπὸ τὴν ἀποδοχὴ οὔτε βῆμα. Ἐγραψα διπλὰ

καί τριπλά γράμματα σ' όλους μὰ βαριούνται καί νά νά μοῦ ἀπαντήσουν. Εἶνε πεντέξη ἀπ' αὐτοὺς στήν Ἀθήνα καί δὲ μποροῦν νά μαζεφτοῦν ἀκόμα— δυὸ μῆνες τώρα — γιὰ νά σκεφτοῦν τί πρέπει νά γένει. Ὁ ἓνας μοῦ γράφει δὲ μπορεῖ νά συνεργαστεῖ μὲ τὸν ἄλλον, τοῦ ἄλλου δὲν τοῦ ἀρέσει ἡ παρέα τοῦ τρίτου, γιὰ τὸ τοῦ κοροΐδεψε τὸ ποιήμα του ἢ γιὰ τὸ τοῦ κατηγορήσε τὸ δράμα του στὸ Νουμᾶ. Αὐτὴ ἡ ἀδιαφορία ὅλων, τὸ ἀνακάτωμα τοῦ προσωπικοῦ πάντα λόγου σ' ἓνα γενικὸ σκοπὸ, μοῦ δίνει τὴν εἰκόνα ὅλου τοῦ ρωμέϊκου. Αὐτοὶ ποὺ σοῦ λέω εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ τονίζουν στὸ Νουμᾶ τὴν ἀνάγκη τοῦ συνδέσμου τῶν δημοτικιστῶν καὶ δημοσιέβουν σοσιαλιστικὰ ἄρθρα καὶ ποιήματα. Φωνάζουν γιὰ ὀργάνωση, μὰ ὅταν ἔρχεται ἓνας καὶ τοῦ λέει ἐλάτε νά ὀργανωθοῦμε, βαριούνται. Ἡ ἔλλειψη ὀργανωτικοῦ

πνεύματος θὰ βραδύνει τὴν πρόοδο. Ὡστόσο δὲ θὰ τὴ σταματήσει γιὰ πάντα. Ὅτι ἀναφέρεις κάπου πὼς σὰς εἶπε κάποιος ἱταλὸς γιὰ τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα. ποὺ δὲ μπορούσατε νά τὸ νιώσετε καλά, μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ καὶ στὴ γενικὴ κατὰστασι τοῦ ρωμέϊκου σήμερα. Μόνο ἱστορικὰ μπορεῖ κανένας νά τὴν ἐξηγήσει καὶ τότε ἂν ἀπελπίζεται ἀπὸ τὸ παρὸν, δὲ ἀπελπίζεται καὶ ἀπὸ τὸ μέλλον. Τὸ κυριώτερο τοῦ λείπει σήμερα εἶνε τὸ ὁμαδικὸ πνεῦμα καὶ θὰ τὸ ξυπνήσει μόνη ἡ ἀνάγκη. Πότε θάρθεῖ αὐτὴ ἡ ἀνάγκη, αὐτὸ δὲν εἶνε ζήτημα καλῆς καὶ πατριωτικῆς θέλησης, ὅπως φαντίζεται ὁ φίλος μας Καρκαβίτσας μὰ ζήτημα ἱστορικῆς ἐξέλιξης.

Σὲ φιλῶ δικός σου

Κώστας

L. FRANK

“Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΟΣ,, ΤΟ ΕΡΩΤΙΚΟ ΖΕΥΓΑΡΙ

Β'

Φεύγοντας ἔσκησε ἀφηρημένος τὸ φῶς. Τὰ κουφάρια ἀποτελέσανε πάλι μιὰ σκοτεινὴ μάζα.

Ἡ στατιστικὴ τοῦ νεκροσκόπου εἶταν ἀπλούστατη: Στὸ Βερολῖνο, μὲ τὰ τρία περίπου ἑκατομμύρια του, αὐτοκτονήσανε, ἐξαιτίας τὸν πόλεμο, τὰ τρία τελευταῖα χρόνια, ὀχτώμιση χιλιάδες ἄνθρωποι. Σ' ὅλη λοιπὴν τὴ Γερμανία, μὲ τὰ ἐξοκλήματα τῆς ἑκατομμυρίου κατοίκους, θάχουμε ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες αὐτοκτονίες.... Καὶ πόσοι λιώνουνε σιγὰ σιγὰ, χιτικιάζοντας ἀπὸ τὴ λύπη, γιὰ τὸν «ἡρωϊκὸ θάνατο» τῶν ἰδικῶν τους! Πόσοι τρελλαθήκανε! Πόσοι ἀδιόρθωτοι, ποὺ δοκιμάσανε νά σηκώσουν κεφάλι, ρηχτήκανε μὲς στὰ μπουντρούμια! Πόσες ἀλογάριαστες χιλιάδες ἀρρωστήσανε καὶ ψοφήσανε κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὴν πείνα!...

Ὁ νεκροσκόπος εἶταν πολὺ μυαλωμένος ἄνθρωπος· στεκότανε μπρὸς στὸ τραπέζι του καὶ ζύγιζε σχολαστικὰ τὴν καθημερινή του μερίδα· δὲν τῷχε σκοπὸ νά πεθάνει ἀπὸ τὴν πείνα· ἤθελε νά ζήσει καὶ νά δει τὸ τέλος τοῦ πολέμου· εἶχε τὴν περιέργεια νά δει τί θὰ βγεῖ μιὰ μέρα ἀπὸ τὴ δυστυχία καὶ τὸ θάνατο τῶν ἀνθρώπων.

— Τοῦτοι εἶναι οἱ νεκροὶ τῆς ἐσωτερικῆς ζώνης, τοῦ χίντερλανδ, ἴσαμε τώρα ἑκατὸν πενήντα περίπου χιλιάδες αὐτόχειρες στὴ Γερμανία. Ἔτσι, ἂν λογαριάσουμε ὅλα τὰ ἐμπόλεμα κράτη, θάχουμε ἓνα περίπου ἑκατομμύριο αὐτόχειρες. Βάλε τώρα καὶ τὰ δέκα ἑκατομμύρια ποὺ πέσανε στὸ «πεδίο τῆς τι-

μῆς», κ' ἔτσι, ὅλα μαζί, ἔντεκα ἑκατομμύρια νεκροί. Βάλε ἄλλα δέκα περίπου ἑκατομμύρια σακάτηδες, ἀχρηστους πιά γιὰ τὴ ζωὴ καὶ ἀνίκανους γιὰ κάθε δουλιὰ. Βάλε πεντακόσια.. ὄχι, ὀχτακόσια... τί λέω; χίλια δισεκατομμύρια μάρκα ἔξοδα, ποὺ θάναγκα-στεῖ νά πληρώσει ἀπὸ τὴν τσέπη του ὁ ἐργατικὸς πληθυσμός... Ἀς βάλω τώρα καὶ τοὺς ψυχικοὺς πόνους ἐκείνων ποὺ θὰ ἐπιζητήσουν κ' ἔτσι μοῦ φαίνεται πὼς ἔχω κάθε δίκιο νάμαι περίεργος νά δω τί θετικὸ ἀποτέλεσμα θὰ βγεῖ ἀπ' ὅλη αὐτὴ τὴ φασαρία!..

Βουτηγμένος ὁ νεκροσκόπος σὲ τέτιες σκέψεις ἔρρηχνε τὴ ματιά του στὸ μηχανήμα ποὺ εἶχε πάνω του ἓνα μεγάλο ἡλεκτρικὸ κουδούνι ἀπ' ὅπου ἔδινε ἓνας σωρὸς σύρματα. Τὰ ἡλεκτρικὰ αὐτὰ σύρματα ἐνώνανε μερικὰ πτώματα μὲ τὸ μηχανήμα. Ὅσοι εἶχαν αὐτοκτονήσει μὲ γκάζι ἢ μὲ φαρμάκι καὶ κείνοι ποὺ εἶχαν αὐτοκτονήσει ἄγνωστο μὲ τί, μένανε τρεῖς μέρες σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ ξυπνητήρι αὐτό. Μὲ τὸν πιὸ ἀνάλαφρο ἀνατιναγμὸ τους, μὲ τὴν πιὸ ἀδιόρατη κίνηση τοῦ δαχτύλου τους, λειτουργοῦσε τὸ κουδούνι.

Ἀρκετὴ ὥρα κάθισε ἀκίνητος ὁ νεκροσκόπος στὸ τραπέζι του μπροστά· μὲς στὴ σιωπὴ ποὺ ἀπλωνότανε στὸ νεκροσκοπεῖο, ἀκουγότανε μοναχὰ ἡ βοή ποὺ κάνανε τὰνεμιστήρια. Βουτηγμένος σὲ χίλιες σκέψεις ὁ νεκροφύλακας ἔφτασε ἐπιτέλους σὲ κάποιον συμπέρασμα:

— Σ' αὐτόνε τὸν πόλεμο γίνονται τὰ πιὸ φοβερά

ΤΟ ΚΡΙΜΑ